

Berichten

D. Bax' onvoltooide uitgave van het Antwerps liedboek

Voorjaar 1978 kreeg het Volksliedarchief de beschikking over een deel van de nalatenschap van prof. dr. D. Bax (1906-1976), in leven hoogleraar in de Nederlandse cultuurgeschiedenis te Kaapstad.

De naam van Bax is bij uitstek verbonden met het onderzoek naar het werk van Jeroen Bosch. Hij promoveerde in 1949 bij G. Brom in Nijmegen op een proefschrift getiteld *Ontcijfering van Jeroen Bosch* ('s-Gravenhage 1948) en publiceerde later nog drie grote studies over Bosch; een vierde, kort voor zijn dood voltooid, zal nog verschijnen. Van huis uit was Bax echter neerlandicus met een bijzondere belangstelling voor het Nederlandse lied, met name dat van de 16e eeuw. Van zijn hand is het hoofdstuk over het 16e-eeuwse wereldlijke lied in F. Baur (ed.), *De geschiedenis van de letterkunde der Nederlanden*, deel III, 's-Hertogenbosch [1944]. Samen met B. W. E. Veurman publiceerde Bax in hetzelfde jaar *Liederen en dansen uit West-Friesland*, een uitgave die nog altijd grote waarde heeft, onvergelijkelijk veel beter dan bv. J. Kunsts *Terschellinger volksleven* (2/1937) of andere publicaties uit die tijd. Bax' betekenis op dit terrein is klaarblijkelijk niet algemeen bekend geworden: in het levensbericht van de Kon. Ned. Akademie van Wetenschappen, waarvan hij sinds 1950 correspondent was voor de afdeling Letterkunde, wordt er in alle talen over gezwegen¹. Geheel onbekend gebleven is het feit dat Bax aanvankelijk de bedoeling had, een nieuwe uitgave te bezorgen van het zgn. *Antwerps liedboek* van 1544, waarop hij dacht te zullen promoveren bij A. A. Verdenius in Amsterdam. Een aantal jaren, waarschijnlijk van 1932 tot 1938, heeft hij zich, met name vanuit historisch-taalkundig oogpunt, intensief met het onderwerp beziggehouden tot hij, daartoe aangezet door de grote Boschtentoonstelling, Rotterdam 1936, de richting koos waarvoor zijn aanleg hem wellicht al had voorbestemd. Het werk aan het Antwerps liedboek bleef dan ook een rudiment van wat het had moeten en kunnen worden. Was het tot stand gekomen, dan zou de veelbekritiseerde uitgave van W. Gs. Hellinga (1941) overbodig zijn geweest.

Het door het Volksliedarchief verworven materiaal heeft voor het grootste deel betrekking op Bax' studie van het Antwerps liedboek. Het kleinste en ook minst bruikbare deel houdt verband met zijn studie van het lied in de 16e eeuw, zoals die later haar neerslag heeft gevonden in Baur's literatuurgeschiedenis. De kern van de verzameling wordt gevormd door een kleine 10.000 fiches met betekenis van woorden voorkomend in het Antwerps liedboek, alfabetisch geordend met opgave van de vindplaats: lied-, strofe- en versnummer volgens de uitgave van Hoffmann von Fallersleben (*Horae belgicae* XI, 1855), aangevuld met ca. 2.000 fiches met woordbetekenissen waarover Bax zelf in het onzekere was. Dan zijn er ca. 8.000 fiches met diverse

¹ P. J. van Winter, *Herdenking van Dirk Bax (29 juni 1906 - 24 december 1976)*. - Jb. K.N.A.W. 1976 (Amsterdam 1977) p. 246-251.

aantekeningen (woordbetekenissen, motieven, formules enz.), geordend deels op de bron waaraan ze zijn ontleend, dus blijkbaar nog onbewerkt, deels op liednummer van het Antwerps liedboek. De toestand waarin dit gedeelte van het kaartsysteem verkeert, legt de gebruiker wel enige beperkingen op; een betere toegankelijkheid is evenwel moeilijk te bereiken. Tenslotte zijn er een 4 à 5.000 fiches die een systematische bibliografie moeten vormen van literatuur betreffende het wereldlijke lied van de 16e eeuw in het algemeen en het Antwerps liedboek in het bijzonder. Zonder twijfel is dit het minst bruikbare deel van het bestand: de bibliografie is verouderd, de systematiek draagt een zeer persoonlijke signatuur. De verzameling wordt gecompleteerd door een tweetal mappen, één met materiaal voor het genoemde hoofdstuk van Baur, alleen van belang voor wie geïnteresseerd is in de totstandkoming van dat hoofdstuk, één map met commentaren in verschillende staat van bewerking, behorend bij 125 liederen uit het Antwerps liedboek, te weten de nrs. 1-111 (zonder 6 en 8), 113, 114, 116, 125, 132, 140, 141, 147, 149, 152, 158, 160, 170, 173, 196 en 205. Het gehele materiaal getuigt van de grote zorgvuldigheid van bewerking en de weergaloze aandacht voor het detail waarvan Bax in zijn publicaties steeds blijkt gegeven heeft.

Het Volksliedarchief is de weduwe van prof. Bax, mevrouw M. A. Bax-Botha (Duiwelspiek, Zuid-Afrika) zeer erkentelijk dat zij aan dit waardevolle materiaal deze bestemming heeft willen geven en dankt ook de heer B. W. E. Veurman te Wassenaar voor zijn bemiddeling daarbij. - F.H.M.